

A magyar izr. országos tanító-egylet

ÉRTESÍTŐJE.

Megjelen havonként egyszer.

Szerkesztői bizottság:

Führer Ignác, Léderer Ábrahám, Ózer Zsigmond, Reich Ignác, Stern Mór.

Felelős szerkesztő: **SELIGMAN ELEÁZÁR.**

Az előfizetési pénzek és tagsági díjak
Schwarz Mór
egyleti pénztárnokhoz
(a káczfa-uteza 39/c. szám) küldendők.
Szerkesztői iroda: Sip-uteza 11. sz.

Kiadja
A magy. izr. orsz. tanító-egylet.
Előfizetési ár:
Nem tagok számára egész évre 1 frt.
Az egylet tagjainak díjmentesen jár.

Tartsunk össze!

Régi dal ez már, de még mindig elhangzik.

A most uralkodó korszellem az elkülönítésre nem igen kedvező ugyan, az egyenlőség és testvériség korszaka egy külön izr. tanítóegylet fenállásával nem egyezik meg; de mind ez csak látszólagos; az izr. hitfelekezeti iskolák léte; az önfentartás, az izr. tanítóegylet további fennállása mellett szólnak.

Valamint a föld a nap körüli mozgásában a röp- és vonzóerő következtében fentartatik, ép így az izr. tanítótestületnek is oly egyletre van szüksége, mely külön érdekeit képviseli, mely az izr. iskola tantárgyait és tankönyveit folyton szemmel kíséri. Midőn az izr. tanítóegylet 11 évvel ezelőtt életbe lépett, akkor még sokkal szükségesebb volt mint most, a mennyiben akkor még Magyarországon egyáltalán még semmiféle tanítóegylet nem volt, akkor még minden iskolának a kormányi rendeletnek megfelelőleg hitfelekezeti jelleget kellett viselni, közös iskola pedig azon időben még nem létezett. Most már az állapot változott, javult; de mindemellett azon véleményben vagyunk, hogy az izr. tanítóegylet ez idő szerint még mindig szükséges, hogy ezen egyletnek még meg van fontos feladata.

A közös iskolák száma a magyar birodalomban még nagyon csekély, 1876. év végén az egész birodalomban a községek száma 11769-re rugott, és ezekben 13910 felekezeti és csak 1372 állami és községi iskola volt. A katolikusok és lutheranusok felekezeti iskoláikat még mindig fentartják. S ha ezen vallásbeliek azt teszik, úgy a kisebb számú izraeliták azt annál inkább tehetik, de nem csak joggal bírnak a felekezeti iskolák fentartására, hanem ez egyszersmind kötelességük is. Hogy a

philosophusok közt olyanok vannak, kik azt állítják, hogy vallás oktatás nélkül is lehet az ifjúságot erkölcsös emberekké kiképezni és ennélfogva a közös iskolákat pártolják, az még könnyen megmagyarázható; de hogy mózses-vallásu papok is a közös iskolák mellett nyilatkozzanak, oly iskolák mellett, hol hetenkint 1 vagy legfőbb 2 órányi vallásoktatás adatik, az már nehezebben fogható fel.

A közös iskolákban az izr. tanulók a minoritást képezik; a szombat és egyéb izr. ünnepnapok tekintetbe nem vétetnek; az izr. gyermekek már nagyon korán szoktattatnak arra, hogy a keresztény ünnepeket megtartsák, a nélkül, hogy azoknak jelentőségökben hinnének, vagy azok okát, alapját ismernék; a nem izr. tanítók egy része még igen gyakran előítéletet tanúsít a zsidó vallás ellen, és gyakran a nevetség tárgyává teszik a mózses-vallásu gyermekeket; sőt az állam költségén fentartott tanítóképző intézetek igazgatótanácsának tagjai között találkoznak olyanok is, kik, hallomás szerint, nem restelik kimondani, hogy soha sem fogják tűrni, miszerint zsidó leányok az állami tanintézetbe mint bennlakók felvétessenek: vannak oly közös iskolák is, melyekben a zsidó gyermekek a többitől elkülönítve nyernek oktatást.

Ezek után önként felmerül azon kérdés, vajjon ezen iskolák magas szent feladatuknak megfelelnek-e? Vajjon képesek lesznek-e az ily iskolák a vallás türelem — felebaráti szeretet érzelmeit az ifjúság keblében felkelteni? Ily közös iskolákért lelkesülni valóban nagyon bajos.

A magy. orsz. izr. tanítóegylet közgyűlésén Aradon, tehát még az 1868. népiskolai törvény kibocsátása előtt én voltam az, a ki a községi iskolák életbeléptetését paedagogiai, politikai, nemzetgazdászati szempontokból nagyon melegen ajánlottam, de akkor már hangsúlyoztam, hogy a mellett a körülményeket, a helyi viszonyokat is kell tekintetbe venni.

Ezen idő óta oly tapasztalatokat szereztem magamnak, melyek engemet nem csak azon akkor kimondott véleményben erősítenek meg, hanem azon meggyőződésre is birtak, hogy az izr. ifjúság az izr. vallás és az izr. tanítókra nézve előnyösebb, ha az izr. hitközségek hitfelekezeti iskoláikat most még fentartják.

A közös iskolában a mózses-vallásu gyermek sem a biblia sem az imakönyv fordítása, sem az izraeliták történetéből nem nyerhet kellő oktatást. Az izr. hitfelekezeti iskolában pedig ezen tantárgyaknak nem csak nagyobb számú órát szentelnek, hanem az összpontosítás igénybe vételével a többi tantárgyak össze kapcsolhatók a mózses-hittannal. Erre adhatnak alkalmat a különböző olvasmányok, továbbá a történet, p. ó. Hadrian

és Barkochba, Bátori István és Salamon Askanazi, Nagy Frigyes és Mendelsohn, a földrajz p. Azsia országai és Palästina, a természetrajz p. a füzfa, a myrtus az ethrog leirása a sátoros ünneppel stb.

Szóval az izr. hitfelekezeti iskolák fentartása még mindig czélszerű és szükséges. Mig pedig az izr. iskola még fennáll, addig is szükséges és czélszerű lesz az orsz. magyar izr. tanítóegylet. Az izr. hitfelekezeti iskolák tanítói tehát azon legyenek, hogy tovább kiképezzék magukat és hivatásukhoz képest tökélyesbüljenek, hogy a vallásos előítéletek csökkenését előmozdítsák, az általános emberszeretet érzelmeit terjeszszék. a tanítói állás tekintélyét növeljék, anyagi helyzetüket javítsák, szerencsétlen kartársaikon segítsenek, azok özvegyei és árváiról tőlük telhetőleg gondoskodjanak. Hogy egyesek nagyon keveset tehetnek, de többekkel egyesülve mégis meglehetősen sokat kivihetnek, azt a tapasztalás bizonyítja. Azért szükséges, hogy az izr. tanítóegylet tovább is fenálljon. A mostani zsidó tanítók általában nem a legjobb helyzetben vannak. Tegyük fel, hogy a magyarországi 500 izr. hitközség hitfelekezeti iskoláit feloszlatná, azon célból, hogy községi iskolákká átalakíttassanak, a mostanáig tett tapasztalatok alapján attól kell félnünk, hogy azon 1500 alkalmazásban levő izr. tanító közül alig 100 tanító kapna alkalmazást. Minő sors várna azután a többi 1400 izr. tanítóra? Mit kezdenek azok? Mert még mindig tartozik a ritkaságok közé egy izr. tanítónak valamely közös vagy állami iskolában való alkalmazása.

Hogy miben rejlik annak oka, azt most fejtegetni nem akarjuk, de az izr. tanítók egyesült törekvésének abban kellene központosulni, hogy paedagogiai műveltségük a jelenlegi kívánalmaknak megfeleljen, hogy az előítéletek meg semmisíttessenek, a korlátok eldüljenek és képesítésük a hazai iskola javára érvényre emelkedjék.

A mint láttuk az orsz. izr. tanítóegyletnek még mindig meg van a léte jogosultsága, a szent feladata.

Hogy pedig ezen egylet tovább is fenn álljon, szükséges mindenek előtt, hogy az izr. tanítók összetartsanak. Egyetértés erősít.

Fájdalom, még igen sok izr. tanító idegenkedik az egyesületbe való belépésétől.

Az 1500 magyarországi izr. tanító közül alig 150 tagja az egyesületnek. Főleg az ifjabbak tűnnek ki épen ezen idegenkedésük, távoltageg által.

Azon kifogásuk, hogy az egyesületbe való belépésük által mitsem nyernek, érvénytelen. A gondolat oly egylet tagjává lenni, mely a szükölködő idősb tagtársakat lehetőleg tá-

mogatja, már magában véve is magasztos. A ki ezen kölcsönös támogatást szent kötelességének nem tartja, azt mutatja, hogy hiányzik neki az esprit du corps a felebarát iránti szeretet.

Ha a tanítók magukról nem akarnak gondoskodni, alig lehet várni, hogy mások számukra fognak valamit tenni. „Segíts magadon“ ezt az elvet tanítják a tanítók tanítványaiknak, e szerint kell is cselekedni. Azért csatlakozzatok hozzánk és haszatok oda, hogy az egyesület minden tagja annak áldásdús működéséről meggyőződhessek. Az egyesület egy szaklapot ad most ki, mely havonként egyszer igen szerény alakban jelenik meg; sokkal czélszerűbb volna és mennyivel inkább előidézné az egyesületi tagok szellemi kiképzését az ily szaklap, ha h e t e n k é n t és nagyobb alakban jelenhetnék meg. Tartsunk össze s ezen czélt is elérhetjük!

A tanítók fizetése néhány dicséretes kivétellel silány, úgy hogy gyakran csekély jövedelmükkel a szükségleteket nem fedezhetik. Az egyesület czélja azon tanítóknak, kik szerencsétlen esetek, vagy más fontos okok következtében pénzre szorultak, előlegek által segíteni. Ezen feladat szép, humanus és méltányos; de mikép tehessen ezen feladatnak eleget, ha a tanítók az egyesületet nem támogatják, távol maradásuk által inkább gyengítik. Az egoismus szükséges ugyan az önfentartáshoz, de ha az emberszeretet és testvériség érzelmeit egészen elnyomja, úgy ártalmassá válhat. Kárára lesz magának az önzőnek és a társadalomnak is. Azért félre a fekete önzéssel és hordjuk szivünkön ártatlan kartársaink szerencsétlen sorsát!

Vannak oly egyesek is, kik az egyesületbe lépnek, de egy év, sőt néhány hó múlva már kölcsönt vesznek fel, melyet vagy épen nem, vagy pedig igen rendetlenül fizetnek vissza. Nevezhető-e ez összetartásnak? Ily eljárás folytán az egyesület humanus működésében akadályoztatik. Ha azután hű, lelkiismeretes tagtársak folyamodnak kölcsönért, a választmány kénytelen jogos kérelmüket visszautasítani. Vannak kartársak, kik ugyan szépen összetartanak, így pl. ha egyik kölcsönért folyamodik az egyesülethez, a másik a jótállást készséggel elfogadja, de ha a folyamodó kötelezettségének eleget nem tehet, a jótálló vonakodik helyette fizetni. Összetartás ez? Igaz, hogy ily esetek a kivételekhez tartoznak, de tanítók, nevelők közt né is forduljon elő egy se.

Azért félre az aljas önzés-, a hideg közömbösséggel és előre a részvét-, az áldozatkészséggel!

Az egyesület héber imakönyvet adott ki azon czélból, hogy ez által az iskolai ügynek szolgáljon és egyszersmind az egyesület jövedelmeit gyarapítsa. Ily czél pedig csak összetartás kölcsönös támogatás által érhető el. Az egyesület minden második évben tartja közgyűlését, melyet a tagok igen gyéren szoktak lá-

togatni; már pedig ily gyéren látogatott közgyűlés a kívánt jelentőséggel nem bírhat, olyan az, mint a tábornok katonák nélkül.

Magyarország 500-nál több izr. hitközséget számlál, melyek közül alig néhány csatlakozott az egylethez mint pártoló tag. Ha a tanítók ezeket jobban buzdítanak, nem szabad kételkednünk, hogy ezek nem lépnének az egyletbe mint pártoló tagok, mert mi az évenként fizetendő díjat illeti, az csak öt forint, melyet egy község nagyon könnyen fizethet, mi által az orsz. izr. tanító-egylet jövedelme évenként legalább 2000 frttal gyarapodnék.

Még egyéb mást emlithetnők, hogy megmutassuk miként kellene összetartanunk; de tanítókhoz beszélünk, és fölösleges a szószaporítás. A belátás meg van, de a szilárd akarat, a lelkesedés, az közérdek érzelme, a bátorság gyakran hiányzik, és azért röviden felkiáltjuk: Ébredjetek kartársak és csatlakozzatok az izr. tanító - egylethez: Tartsunk össze szeretet- és egyetértés által!

L. A.

A magyarosodás aerája.

Nemzetünk intellectuális kimivelődése igen sok phasion ment már keresztül; és — ue palástoljuk el saját gyarlóságainkat — a mennyire jutottunk — vagy inkább: jutattak bennünket, csak felületes fényház, mely alatt, szellemi elfogultság és előítéletek rejtve. Az egyik végtől a másikba esvén, az arany közép utat magának kikeresni nem tudván, mindig csak fél uton meg állt nemzetük. Nem sülyedt ugyan a tudatlanság fekete tenger mélyére, de oda sem emelkedhetett fel, hol a valódi civilisáció csilloga oly pompásan ragyog.

Ezen körülménynek okozható azon tény is, hogy honunk zsidósága oly rövid lépésekkel halad magyarosodásában. Magyarország már régen kibontakozott az idegen nyelvek békói alól, gondosan ápolja szép nyelvét, csak nálunk, kiváltképen az egyház terén nem akar tért foglalni.

Tudnunk kellene pedig, kik már annyit küzdöttünk a miveltség zászlója mellett, hogy a magyarhoni zsidóság kimivelődése csak akkor érrendi tetőpontját, ha a magyar nyelvet sajátunkká tesszük és ez a ház, zsinagóga és iskolabeli nyelvvé válik.

Ha igaz, hogy honunk izr. tanítói, hitfelekezetünk nemesítésének eddigi előmozdítói: az is igaz, hogy nemzetünk jelen állapotával megelégedve nem lehetnek a tanítók, tudván, miszerint nemzetünk jelen állapota csak ócsudás, nyitja egy szép jövőnek, mely „jönni fog, ha jönni kell“ — ha jönni fog!

Minden lelkiismeretes tanító, ki egyszersmind jó magyar, oda fog hatni, hogy hitfelekezetének magyarosodását előmozdítsa, szorgalmazza, tudván, hogy így nem csak a kisdedek oktatója, hanem egy új aera alkotója is.

Ezeket előre bocsátván, bátorkodom tisztelt kartársaimat felkérni, miszerint segédkezet nyujtani sziveskedjenek nekem egy igen nehéz vállalat kivitelében:

Egy biblia — **הוי"ש** — mely a pädagógiai elveknek megfelelően s egyszersmind jó magyarra fordítva is legyen, már régen óhajtásunk tárgya. Az általam fordított és magyar és héber jegyzetekkel ellátott biblia első része **ספר בראשית** a főváros jeles tanítói nagy részének tetszését megnyerte és egyletünk igen érdemes elnök ura megígérte, miszerint a könyvet az „Értesítő“-ben támogatni fogja. Hogy pedig ezen bibliát kiadhassam, szükséges kipuhatolnom, vajon rokonszenvet fog-e honunk izr. tanítósága egy ily tankönyv iránt tanusítani és rokonszenvének érvényre juttatását szorgalmaztatni fogja-e? A budapesti tanoda igen érdemes igazgató ura megígérte, miszerint a könyvet a fővárosi tanodában bevezetni fogja. Önöktől pedig, igen tisztelt kartársaim, kérve követelem csak azt, hogy ígérjék meg, miszerint, ha a könyv ára elfogadható lesz, önök azt tanodájokban bevezetik, ha bár jelenleg nem oktatják a bibliát magyar fordítással. Mert természetes itt a kivétel, az uttörés a fődolog. És ha iskolaszékeink egy ily tankönyv bevezetése ellen tiltakoznának is, kötelességünk egynehány példányt az iskolába bevezetni, ha csempészet útján történjék is, mert ily tankönyvnek léteznie kell, kívánja ezt nemzetünk magyarosodásának érdeke.

Óhajtóm, hogy tisztelt tag- és kartársaim e tekintetbeni nézetöket velem — ha bár levelező lapokon is — közölni sziveskedendnek, hogy így egyesült erővel szolgálhassunk a szent ügynek.

B. Gyoma, január hó 20-án.

Kellner Mór, tanító.

Szerkesztői megjegyzés. Kellner Mór ur vállalata ép oly czél mint időszerű és ha kiadná, tudom, hogy kelendősege volna könyvének, mert, hála Istennek, már nem csekély azon községek száma, hol a biblia magyar nyelven tanittatik és még nagyobb lesz azok száma, ha egyszer magyar bibliánk is lesz. Kellner ur tudtommal Pesten járt kiadót keresni, de nem találta. Menjen el Bécsbe és biztosítom, hogy talál kiadót. A német élelmes és vállalkozó és igen okosan kihasznál bennünket minden alkalommal. De tudnánk igen csattanó példákkal is szolgálni!

Egy szó a magyarországi zsidók magyarosításához.

Lapunk f. évi első számában Herczog Emil által egy czikk jelent meg, mely a felsővidéki zsidóság magyarosítását tárgyalja; abban a t.-sz.-miklósi iskolát, illetőleg annak tanférfiait dicséri, hogy mennyire igyekeznek a magyar nyelv meghonosításában üdvteljesen működni. Megvallom, szintén jól esett olvasnom, hogy valahára a panslavismus burjánzott vidékén a magyarosítás hajnala kezd pirulni; de másképp ezen czikk azon eszmét penditette meg bennem, hogy nem volna talán felesleges közelebbről megvizsgálni, meennyiben van a zsidó tanítónak érdeme az ország, illetőleg a zsidóság általános magyarosításában. Nem czélom ezuttal kapacitásaink érdemeit elősorolni; hiszen azok sokkal nagyobb elismerésben részesülnek, semhogy szerény tollamra szorulnának; — de szándékom annál is inkább az ugynevezett közönséges községekben működő tanítókról értekezni, kik mindannyian a magyarosítás apostolaiként tekinthetők. — Hogy csak az én szük ismeretkörömről szóljak, megemlitendő a tótajku B.-Gyarmat, ahol egy Steiner Gábor tíz év óta egy magyar zsidó-ifjuságot nevelt s képezett. Ha tovább tekintünk a tolnamegyei németséggel elárasztott vidékre, ott találjuk a husz év óta Gyönkön működő Tauszig Mór tagtársunkat, ki — ugyszólván — egy magyar zsidóságnak teremtője. Nem hagyhatom említés nélkül az itteni öt év óta működő Goldner Armin tanítót sem, ki törzs magyarsága s hazafisága által az iskolai növendékeket annyira megmagya-

rosította, hogy nem ismerhetni meg a zsidó gyermeket nyelvéről, hogy zsidó; pedig Paks nem — a közmondás szerint — szunyog, hanem valóságos svábfészek. — Tekintsünk továbbá szét hazánk szélrózsáján, mindenütt azon örvendetes jelenségekre fogunk bukkanni; mindenütt azt fogjuk találni, hogy a magyar államiság sarkkövének egy nem megvetendő tényezőjeként tűnik elő a zsidó tanító.

De vessünk viszont egy pillantást a községekre és a kormányra, mennyiben ismertetik el általuk a magyar tanitóság ezen áldásdus törekvése. Itt már — fájdalom — nem találjuk a kívánt eredményt. Községeinkről — tisztelet a kivételeknek — szólni sem akarok; eléggé ismeretes azoknak kényuralma, és — úgy hiszem, nem tévedek — azoknak éretlensége. Hogy mégis egy új példányt bemutassak, a cservenkai község — megszagolván a tanítóknak törekvését az állandósítás ügyében — régen ott működő tanítóját, Smolka Salamont, csak azon feltétel alatt fogadta meg újra, ha lemond a netalán életbeléptetendő állandósítási jogáról. Sapiienti satis. — Hát kormányunk mit tesz, hogy a zsidó tanító ugyis keserü kenyerét legalább egy helyen emészthesse el? Ha csak azon 2—3 tanfelügyelőnek működését — kik előtt mindnyájan kalapot emelünk — nem vetjük a mérlegbe, bizony nagyon kevés hajlamot találunk a kormánynál, hogy rajtunk egy póttörvény, vagy egy miniszteri rendelet által segítene; inkább feláldozza a tanitóság leghivebb fiainak igazságos ügyét, mintsem a községekkel kenyeret törjön.

De azért mi talán csüggedjünk, vagy felhagyjunk áldásthozó magvető munkánkkal? Korántsem. Folytassuk tovább is magasztos célunkat, maradjunk a szó teljes értelmében — magyarok; áldozzunk fel mindent a hazáért, csak a hazaszeretetet nem; együletünket pedig, mely ezen hazafias célú tüzte ki zászlajára, teljes erőnkől támogassuk. Sorakozzunk, munkálkodjunk vállatvetve; majd talán valahára mégis elmondhatjuk: **נוצר תאנה, יאכל פריה**.
L a u f e r L a j o s.

A zsidótanítók nyomoruságai.

A bajai hitközség 1861-ben 9 tanítót csapott el azon egyszerü okból mert — reorganizált. 1872-ben 4 vagy 5 tanítót eresztett szélnek, mert hát — reorganizált! Egynehány hónap előtt a bajai hitközség ismét reorganizált, azaz elcsapott 2 tanítót. Egy kézimunka tanítónőt, ki 16 éven át szorgalommal működött, s miután legjobb éveit ott töltötte most mint megviselt öreg koldulni mehet és egy tanítót, ki 11 évig működött s ki ellen semmi sem forog fenn, hogy az iskolatörvény értelmében egyszerüen elbocsátani lehetne. E két utóbbi tanító nem olyan egykedvüen vette az elcsapatást, mint a bajai hitközségi korábbi számos áldozatai, hanem jártak-keltek az orsz. irodánál, a ministeriumnál, minek az vala a következménye, hogy a vallás- és közoktatási m. k. ministerium 22.370. sz. alatt kelt rendelettel visszahelyezte a tanítót állomásába, utasítván a községet, ügyét a congressus szabta esküdtszék elé vinni. A község az esküdtek elé bocsátotta az ügyet, de a magas rendelet nem tartóztatta vissza Beck urat, ki úgy látszik rashakahol és Samesz egy személyben, Heitler tanítót erőszakkal a gyermekek színe előtt az iskolából kidobni. Az esküdtszék ítelt. A tanítóné, ki 16 évig működött, 500 frt végkielégítést kap, Heitler tanító nem kap semmit!

Beck ur, a tanító személyes ellensége, ki nyilvánosan verekedett a tanítóval, volt a vádló a község nevében és az esküdtek előtt hosszú vádbeszédet olvasott a papirosból és intette a bíróságot, miszerint óvakodjanak olyan verdikt-et hozni, amely tán H. urat ráerő-

szakoltatná a községre stb. **ez a község egységét okvetlenül szét-
rontaná** A legsajátságosabb ez ügyben az, s amiben kételkednünk
kell annak daczára, hogy három oldalról úgy értesültünk, hogy az orsz.
iroda felmentette volna az illető tanítókat, magukat az esküdtszéknek alá-
vetni. Ez flagrns megsértése volna a congressusi szabályzatnak. T é n y,
hogy a két tanító a bíróságot — vonatkozván az iroda egy ilyen értelmű hoz-
zájuk intézett leiratára — el nem ismerte. Ha a szóban levő két tanító
kérdést intézett az orsz. irodához, hogy kötelesek-e magukat az esküdtszék-
nek alávetni, a legtermészetesebb felelet — nézetünk szerint az lett volna:
ha a congressusi intézményeket el nem ismerik, akkor egy congressusi
községben számukra hely nincsen. Mi nem rajongunk ugyan a congressus
ez ügybeni szabványaiért, de akarjuk, hogy mint törvény, tiszteletben tar-
tassék a tanítók mint a községek részéről addig, míg törvényes uton meg
nem változtatnak. Az esküdtbíróság értéke azonban a bajai eset által a
legszebb illuztrációt nyerte. Erről jövőben többet.

„An die Adresse des isr. Landeslehrervereines.“

E czim alatt nemrég az „Ung. Isr.“ egy (szinte s valóban jóakaró
szózatot intéz hozzánk, melyre lehetetlen nem reflektálnom, még mielőtt
egészen elévülne és nyom nélkül elhangzanék; egyrészt azért, mivel e cikk
az egyesület legvitálisabb érdekét, befizetett garasainkat és az ezek után járó
előnyöket, a kölcsönöket is bolygatja; — és másrészt mivel (mint
talán az atolsó közgyűlésen jelenvoltak közül emlékezni fognak), csekély
személyem vala az, a ki e még keveset hánytatott kérdést felölelvén, azt az
egybegyűlt egyesületi tagoknak behatóbb discussio tárgyává akarta aján-
lani. — Azonban legyen, mert orathoricus képességeim, mint gyakorlatlan
debattenek annyira gyarlók, hogy ennek következtében előadásom sehogyse
akart tetszeni a sok szép dictio által már ugyis elkényeztetett t. közgyű-
lésnek, legyen pedig azért, mert azon famosus 5000 frtról, (azon 5000
frtról, a melyek még nincsenek kezeink közt s a melyeket az egyesület
fogja kapni) folyt a tárgyalás, úgy, hogy ez általam érintett csekély ség-
gek szóba se jöhettek, — elég az hozzá, még el sem végezhettem mon-
dandómat s a t. közgyűlésnek áttérni tetszett fölöttem a napirendre
A közgyűlés? Bátran merem állítani, miszerint ezen engem leszavazott tü-
relmetlen „közgyűlés“-nek nagyobb többsége nem egyesületi tagokból állott és
ezeket az egyesület belügyei legkevésbé érdekelte. Én pedig egyesületi dolgokról
az egyesülethez és nem az általános isr. tanítógyűléshez akartam szólani.

Mondottam, hogy az egyesület szűk pénztára mellett még nincs azon
helyzetben, még nem tagokat és — a valóságos tagok kárára — ily
nagy mértékben segíyezhetni.

Privát-jótékonyágunkhoz odahaza úgy is fölötte sokan folyamodnak,
köztük sok olyan, a kik egyszersmind az egyesület segíyezését is veszik
igénybe; mi vidékiek azt legjobban tudjuk.

Tartsuk fenn ezen összegeket az egyesület tagjainak azon esetre, midőn
náluk a szükség beáll; így a rászoruló tagok segíyezése annál jelentéke-
kenyebb lehet stb.

A kölcsönöket illetőleg, megbíráltam a központi választmány eddigi
eljárását. A kölcsönkérőtől t. i. biztosítékul váltót követelt saját magának
úgy, mint nejének és azonfelül még két jótállónak aláírásával Ezen
eljárás — véleményem szerint nagyon is — — hogy is mondjam? — ge-
schäfties; hiszen nem vagyunk mi kereskedők, mint az „Ung. Isr.“ helye-
sen megjegyzi. Aztán mily hosszadalmas s körülményes! Lássuk csak. Az

egy'eti tag szorultában az egylethez fordulván, felir egy jól indokolt aláza-
tos folyamodványt az elnökhöz; ez egybehívja a központi választmányt, a
mely aztán nagynehezen összejön a beérkezett folyamodvány fölött tanács-
kozandó, míg a folyamodó azalatt kétség- és remény között, — hosszú
várakozás után kap választ: vagy engedélyezték, vagy nem. Ha igen, ugy
köteles ezen fentjelzett procedura alá vetni magát, mily nehezen és mennyi
lealázás után kieszközli magának a váltó giro-it és ismét nagy várakozás
után megkapja végre a kölcsönt. — Most jön a fizetés. De itt helyén va-
lónak találom a következő igaz történetkét elbeszélni t. olvasóimnak. (a t.
elnök ur és a t. központi választmány ugysis tudja) tartózkodom azonban
nevet említeni. . . . kollegám pénzre szorult s a szokásos feltételek mellett
nyert is az egylettől egy kölcsönt; a váltó forgója én valék. Eljött a fize-
tés határideje s . . . barátom nem fizetett. A ki most a remtelen adóst
szép békében hagyja (?) s uzsora-kereskedő módjára engem bepanaszolt, az
egylet képviselte volt. Idézést kaptam u. i. a kir. törvényszéktől a Buda-
pesten tartandó tárgyalásra megjelenni, ellenkező esetben a bajai k.r. tör-
vényszék fel van hatalmazva engem a váltó értékének erejéig
mege x e q u á l n i. Képzeltetik ijedtségemet; soha semmi bíróság színe
előtt nem álltam még, most még végrehajtással fenyegetnek! Ebbeli zava-
romban ott hagytam az iskolát s felsietek Bpestre és megjelenek a váltó-
törvényszéknél, . . . de nem volt tárgyalás. — Felkeresem a panaszttevő
ügyvédet, az egylet képviselőjét dr. Farkast, leraktam 9 frt 80 krt bélyeg-
illeték fejében és (mivel annyi pénzt akkor elő nem teremthettem), egy
bajai kartársaim által aláírt váltót deponáltam azon összeg helyett, melyet
. . . barátom vett föl; mind összesen pedig 29 frt, mondd huszon-
kilencz forintnyi költséget okozott eme, . . . barátomnak tett
szivességem s az általa felvett összeg nem vala nagyobb 60, azaz hat-
van frtnál! Kell-e ehhez magyarázat? — Uraim! Egyszerüsíteni kell és
lehet is a dolgot; mert az velem történt ma, holnap mással is megtörtén-
hetik. Legyen a kölcsönkérő tag aláírása elég; ha nem fizet. szólítsa őt
fel bizalmas uton a központi választmány, 2-odszorra szólíttassék fel e la-
pokban teljes nevével s csak az utolsó rendszabály legyen az exe-
quáltatás.

Mondja, ki jobb utat tud ennél, de ez így tovább nem maradhat.

Baján, január havában.

S c h e e r B e r n á t.

Szerkesztői megjegyzés. A legszebb a dologban az, hogy a választ-
mány óvatos eljárásánál, a kölcsönök engedélyezésénél s annak daczára, hogy
ön és az aláíró bepereltetett, az összeget mai napig sem birtuk
behajtani. Így jártunk, valahányszor kölcsönöket engedélyeztünk, s pe-
dig kevés kivétellel. Miután pedig az egyletnek más feladatai vannak, mint
lelkiismeretlen adósokkal perlekedni és az ügyvédek meggazdagítani; mi-
után a reánk bizott fillérekről számolnunk kell, egyelőre kölcsönök épen
nem fognak engedélyeztetni. Egynehány ilyen mákvirágot azonban olvasóink-
nak be fogunk mutatni s pedig legközelebb.

L e v e l e z é s.

Szikszo, január 11.

Mig Erdélyben a zsidóknak felette kevés elemi iskolájuk van, addig
honunkban csaknem minden zsidó hitközség bir elemi iskolával, sőt némely
helyen középtanodák létesítéséhez is hozzáfognak. Így állítottak fel a zsidó
hitközségek Kaposvárott, Trencsénben s Vágújhelyen reáltanodáikat, Bicsén
és Alsókubinban gymnasiumaikat.

Azonban feltűnő, hogy csak a kisebb zsidó hitközségek létesítenek középtanodákat, míg a nagyobbak szerénységökben megelégednek elemi tanodákkal. De még feltűnőbb az, hogy zsidó felekezeti testületek tanodáikat felekezeti jellegűektől megfosztják és azokat felekezetenküliekké nyilvánítják. Ez páratlan eljárás a hazai hitfelekezetek történetében.

Ugy látszik, hogy az illető hitközségek a „felekezetenküli“ czimmal csak édesgetni akarják magokhoz a különféle keresztény hitfelekezeteket; mert tudnunk kell, hogy ezen tanodáknak pénzalapjuk nem levén, csak tandíjból tartatnak fenn, s minthogy a nevezett városokban a zsidók száma nem nagy, az illető tanodák csak úgy állhatnak fenn, ha azok a keresztények különféle hitfelekezeteitől tömegesen látogattatnak.

Előre látható, hogy ezen tanodák jövője biztosítva nincs, és így csodálkozunk kell a kormányon, hogy azoknak a nyilvánossági jogot megadta. Hogy pedig a nevezett iskolák ingatag lábon állanak, már abból is kitetszik, hogy az alsó kubini gymnasium már egy év fenállása után feloszlott és a trencsényi reáliskola is bomladozó félben van.

Csekély véleményem szerint a zsidók nem szükséglik újabb középtanodák felállítását, mert ezek nagy számban léteznek hazánkban, de igen szükséges, hogy — különösen Erdélyben — zsidó népiskolák állíttassanak és a létezők jobb karba helyeztessenek s emeltessenek. Ez pedig úgy történhetik meg, ha az amerikai módszert elfogadják, mely Eötvös szerint a legjobb és mely abban áll: hogy sok pénzt költenek az iskolára. — Dinter, a híres porosz iskolatanácsos azt mondja: „Az iskola koci, mely négy kereken perdül előre. Ezek neve: műveltség, szabadság, felügyelet és díjazás.“ Nem csoda tehát, ha iskoláink szekere nem akar előre gördülni, mert egyik kereke, a díjazás, rozsz. Díjazzuk jobban a tanítókat s jó kedvvel s szeretettel fognak tanítani. Az iskoláztatás többé nem fényűzés, és az iskola korunkban nem függeléke az egyháznak, hanem olyan szükséges intézménye az államnak, mely neki életerőt és hatalmat kölcsönöz; mert igaz az, a mit Jules Simon mond: „Jövőben azok az államok lesznek a leghatalmasabbak, a melyeknek legtöbb s legjobb iskolájuk lesz.“

Silberstein Mór.

Könyvismertetés.

A zsidó hitoktatás vezérfonala. Kiadja a pesti izr. hitközség. I. rész. Népiskolai növendékek számára. Ára 40 kr, és kapható a pesti izr. hitközség pénztáránál.

(Folytatás.)

A 2. osztály tan-anyagában a tizparancsolat foglaltatik. Itt a beosztás nagyon is sajátos, mit semmiképen sem bírtam magamnak megmagyarázni. Az első négy parancsolat után következik Kain és Abel története, azután a különféle imák, u. m.: **ברכת המזון, מוסף, מעריב,** **ש"ע, שמע, קריאת שמע על המטה** magyarázata, az imák tartalma; „a magán és nyilvános istenitisztelet“, magyarázván a **בית הפנסת, בית תפלה, קדיש, ברכה, קדושה, מנין-t** olvasás, és a felolvasás előtti és utáni dicséretetek. Szédül a fejem, ha meg gondolom, hogy egy hét éves fiú, ki a községi iskolákban alig tud még héberül olvasni, mindezek megtanulására, azaz a lehetetlenségre kárhoztatva legyen; sajnálom a tanítót, ki az osztály előtt ily meddő munkával áll szemben. Következik a jótékonyosság, a bűnbánás (7 éves fiúk számára!) **כ"ה ע"ה** és miután a bábéli torony története e könyvben helyet nem talált, annak symbolisálására következik közvetlenül Noe története és

zengünk a Mindenhatónak, ki a világosság fényében lakik és ki, mely a z után a többi hat parancsolat. És mint ha nem volna még elég a szer-tartás tanából a szegénykéek számára, a תפלין és מזוזה jelvényekre is tanítja őket és azt sem felejtí el a piczikéknek megmondani, hogy אב hó 9 napján a תפלין fölvenni nem szabad. E furesaságban furesának találom e mondatot: a Tefillin végén levő kemény bőrtokok בתים. Már a „botimt“ a tefillin végének tekinteni oly istentelenség, mit az ortho-doxia a szerzőnek, ki ugy látszik az egész munkácskában feléje kaelsingat, nem fog megbocsátani soha!

Ez osztály számára még itt van Abrahám és Lót története a béke-szeretet fejtegetéseivel; Izsák föláldoztatása kapcsolatban az Isten parancsai iránti engedelmesség tanával; Abrahám Isten bocsánatát kéri a bünösökért; József és fivérei és e történetnek tanulságai, a legjobban választott tananyag ezen osztály számára, ha csak a nyelvezet is megfelelné ez elemi iskolás zsenge korának. Mit kezdjen például a gyermek vagy a tanító a következő mondattal: (21. l. XIV.) „Isten az Ő szent akarátának főbb pontjai Izraelnek, mint kivá-lasztott népének, miként ezt a szentírás beszéli, mikor az Egyptomból ki-vonulván, a Sina i-hegy körül táborozott, adta tudtára, vagyis nyilatkoz-tatta ki.“ Az ilyen, nem a gyermek korához mért irálylyal szemben a ta-nító nem tudja, nyelvtant vagy hittant oktasson. Ez a kifejezés „miként ezt a szent írás beszéli“ számtalanszor fordul elő e hittanban s pedig ren-desen ott, hol esu dákról van a szó. Ezt határozottan kárhoztatnunk kell. Ez megingatja a gyermek hitét hittani könyve iránt; mert a gyer-meknek hinnie kell, hogy mind, a mi könyvecskéjében van, az mind szent írás. De másképen olyan magyarázat vagy gondolatmenet is hozzáfér: „mi-ként azt a szentírás beszéli“, de mi kételkedünk benne, vagy talán nem is igaz!

Következik a harmadik szakasz, a harmadik osztálynak való tan-anyagokkal.

Mindjárt a bekezdésnél a következő mondatra bukkanunk: „Ezen üdvös tudat legyen minden cselekedetünknek indító oka.“ Már a ki bir leereszkedni a gyermek álláspontjára, be fogja látni a nehézséget „az üdvös tudat indító okát“ 8 éves gyermekek előtt fejtegetni. A XLV. szakasz be-kezdése így hangzik: „Az időnek a polgári életben alkalmazott beosztásán kívül nekünk izraelitáknak, tekintettel a szent vallásunk által pa-rancsolt ünnepekre, annak még egy másik, t. i. a zsinagógai évekre való beosztása is van.“ Az ilyen bonyolódott mondatszerkezeten megtörik a gyer-mek kedve és akarata. Az egész könyv csak izraeliták számára van írva; más vallásról ebben szó nincs és nem is lehet; azért az a „nekünk izrae-litáknak“ nekem ugy tetszik, mint ha az istvántéri németségből volna átfordítva: „Mir Jüden habn.“ Továbbá: „A zsinagógai év nem a tél, hanem az ősz hónapjával kezdődik!“ Hogyan tudja most a tanuló, hogy mikor kezdődik sajátképen a zsinagógai év! Ábh hónapról (68 l.) ezeket mondja: „legyen e hónap 15. napja örömlap több örvendetes esemény miatt, mely azon népünkkel történt.“ Nem találta a szerző ur czélszerűnek itt egy két fontosabb okot — ha már a chames-aszárt fölemlítette — szép, a gyermek sziveihez szóló mondatokban előadni? De a zürzavar és érthe-telenség netovábbját találjuk a következő két mondatban: (69 Kiszlév.) „Ez emlékeztet azon dicső győzelmekre, melyeket a jámbor Mathatias főpap hős fiai a Makabeusok, szent lelkesedésökben Antiochus Epifares, kegyetlen syriai király sokszorta nagyobb seregei felett kivívtak, midőn őseinket kényszeríteni akarta, hogy az egy Isten imadásáról lemondjanak és bálvá-nyokat imádjának.“

Továbbá, ugyan e szakaszban: „Ezen hagyományos történet emlékére ez ünnepen mi is 8 napon át minden este gyergyácskákat gyujtunk s hálát

mindig hiven Ő hozzá ragaszkodott, soha el nem hagyta s így nem is fogja elhagyni örökkön örökké.“ (Ez nem annyira chanuka, mint purim olvasmány.) Álljon itt, „als dritter im Bunde“ még a következő mondatocska: „Sebat hónapnak 15. napja örömnep, mivel a természetnek a tél folytán mintegy megdermedtnek (tt-vel!) látszott ereje, kivált melegebb országokban is, főképp a fáknál, ez idő körül ismét hatalmasabban működni kezd.“ Így megy az az egész könyvön át. A gyermek nem tudja mit olvas és a tanító nem tudja mi tevő legyen az olvasottal! (Folyt. követk.)

Egyleti élet.

Tagsági díjakat fizettek: Réh Ign. Érd 2 frt, Schmolka S. Cservenka 2 frt, Scheer Bernát Baja 2 frt, Basso Vilmos Baja 2 frt, Spitzer József Baja 2 frt, Lichtenstein Arm. Érsekújvár 2 frt, Becher Ignác Vág-Beszt. 2 frt, Löffler János Curgó 2 frt, Unger Mór D.-Földvár 2 frt, Schreiber Arnold Szentes 2 frt, Goldstein Ferencz Szentes 2 frt, Friedmann Bernát Szentes 2 frt, Schwarz Mór Bpest 4 frt, Kohn Salamon Bpest 4 frt.

Helyreigazítás. Az 1877. évi tagok sorozatából legnagyobb sajnálkozásunkra kimaradtak: A kecskeméti izr. hitközség: ft. Dr. Bacher Vilmos seminiáriumi tanár; tek. Kellner Lajos ur Kecskemét, mint pártoló tagok és Engel Sándor ur H.-M.-Vásárhelyen mint rendes tag.

VEGYESEK.

Forchheim Baruch.

Pozsonyi kartársainkat gyász érte. Forchheim Baruch, a pozsonyi izr. községi iskola seniora és egyletünk tiszteletbeli tagja, az arany érdemkereszt tulajdonosa, 74 éves korában egy félszázados, sikeres működése után jobb létre szenderült. E szomorú hírt az ujságokból meritjük, melyek meleg részvétellel közölték e veterán tanító kimúltát. Kérnők pozsonyi kartársainkat, sziveskedjenek a jövő számunkra e kiváló tanfőféru működéséről és életéből valamit közleni.

— Fischer Simon ur tanítói állomásáról a pesti izr. hitközségnél önkénytelen lemondott és kilépvén a pesti izr. tanítói testületből, az egylet titkári állomása is üresedésbe jött. Ideiglenesen Oblat Mór ur a fi-iskola r. tanítója viszi a titkári ügyeket, míg a választmány az állomást ismét betölti.

— Ismételve kérjük a t. kartársakat, sziveskedjenek pénzeiket csakis az egylet pénztárnokához küldeni, egyéb egyleti ügyekben pedig kizárólagosan az elnökséghez fordulni.

— (Új paedagoiai heti lap.) A máramarosmegyei tanítóegylet lapot indit meg „Nevelés“ czim alatt. A szerkesztéssel megbizattak Szemák Endre és Nagy Károly urak. Megjelenik havonként kétszer 1 1/2 ivnyi tartalommal. Előfizetési ár egy évre 4 frt, képezdei tanulók számára 2 frt. Szerencsét kívánunk az egyletnek és sikert a „Nevelés“-nek.

Szerkesztői posta.

M Sárvár. Miért nem értesített a dolgok további fejlődéséről. — Beer. Ó-Becse. Levelet irunk. — B. Pozsony. Egy hivatalos megkeresésünkre még válasszal tartozik.

Nyomatott Schlesinger és Wohlauer könyvnyomdájában, Rostély-utca,
Károlykaszárnya 8. sz.